

ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ

УДК 342.2.01 (477)

DOI 10.32755/sjcriminal.2022.01.028

Мицька О. І.,

кандидат юридичних наук, начальник кафедри
правової та спеціальної підготовки,
Територіально відокремлене відділення «Кам'янська філія
Академії пенітенціарної служби», м. Кам'янське, Україна
ORCID: 0000-0003-4621-8809

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ШТРАФУ ЯК ВИДУ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз проблемних питань застосування кримінального покарання у виді штрафу неповнолітніх порівняно з громадськими та виправними роботами. Однак будь-який вид покарання необхідно розглядати, зважаючи на феномен покарання та його особливості, на самого правопорушника, особливо якщо він є неповнолітньою особою. Як показує практика, у переважній більшості випадків неповнолітній є потерпілим від жорстокого поводження, втягнення у жебрацтво, пияцтво чи іншу антигромадську діяльність або загалом став жертвою криміногенного впливу раніше судимих. Також автор надає свої рекомендації щодо вдосконалення сучасного кримінального законодавства, висловлює переконання, що таке реформування кримінального законодавства значно покращило б роботу з неповнолітніми правопорушниками.

Ключові слова: виправні роботи, громадські роботи, інститут покарання неповнолітніх, судова практика, штраф.

Постановка проблеми. Інститут покарання неповнолітніх – один з молодих інститутів кримінального права України, у зв'язку з чим перед сучасною доктриною та практикою постає безліч проблем, пов'язаних з недоліками кримінального закону щодо неповнолітніх, крім того майже повністю відсутня повноцінна нормативно-правова база з питань кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Уваги потребує той факт, що з моменту ухвалення 2001 року чинного Кримінального ко-

дексу України норми, які стосуються покарання неповнолітніх, майже не змінювалися, а ті, які зазнали редакції, так і не можна вважати досконалыми. Остання теза стосується і такого кримінально-правового заходу, як штраф.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику покарання неповнолітніх у своїх роботах розглядали такі вчені: В. Бесчастний, Н. Березовська, О. Джужа, Ю. Єгорова, Н. Ковтун, І. Ковалевська, В. Козирева, А. Коновалова, Л. Мостепанюк, Є. Назимко, Є. Письменський, Т. Пономарьова, В. Попрас, М. Пузирьов, О. Северин, В. Сегеда, П. Фріс, С. Халимон, В. Шаблистий, Н. Юзікова, О. Яцун та інші. Варто зазначити, що майнові покарання в кримінальному законодавстві досі залишаються так званою «ахіллесовою п'ятою», що обумовлено їх недостатньою ефективністю та неповною відповідністю вимогам сьогодення.

Формулювання мети. Мета статті – провести порівняльний аналіз покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (громадські, виправні роботи, штраф), розглянути підходи щодо вдосконалення штрафу як виду покарання неповнолітніх з урахуванням судової практики.

Виклад основного матеріалу. Стан вітчизняної системи виконання кримінальних покарань викликає виправдану критику з боку міжнародних та вітчизняних правозахисних організацій, громадськості й навіть державних органів. На особливу увагу заслуговує ідея та практика депеналізації, яку визначають як напрям кримінально-правової політики держави, що полягає в передбаченні в законодавстві й застосуванні судами підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності або від покарання.

Інститути покарання та звільнення від покарання є взаємозалежними й завжди перебувають на одній ланці. Держава шляхом застосування або незастосування покарання виявляє своє ставлення до злочинця та вчиненого ним діяння. Звичайно, сучасні тенденції гуманізму призводять до віддання переваги незастосуванню каральних засобів, однак цінність покарання не повинна втрачатися.

Проблеми диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання неповнолітніх є завжди актуальними.

У кримінально-правових доктринах різних країн тривають пошуки оптимальних відповідей на такі питання: особливості призначення та межі кримінальної відповідальності для різних вікових груп; вплив особливостей психіки дітей, її патологічних відхилень на призначення покарання; базові та спеціальні критерії обрання окремих видів покарання до неповнолітніх у законодавстві та правозастосовній практиці; співвідношення призначення покарання із заходами виховного характеру. Особливою проблемою є питання про те, на якому віковому етапі та рівні розвитку інтелекту й волі особа стає суб'єктом кримінально-правових відносин і може нести відповідальність за кримінальне правопорушення [1, с. 22]. Здається, що наша країна вже давно знає відповіді на перелічені питання, оскільки з 2001 року в Україні нібито наявна налагоджена ювенальна кримінально-правова політика, яка здебільшого виявляється в існуванні відповідного розділу кримінального законодавства, присвяченого кримінальній відповідальності та покаранню неповнолітніх, визначених вікових і допустимих меж такої відповідальності. Однак на практиці ми маємо ситуацію, коли давно стало зрозумілим те, що наявні види покарань неідеальні, психологія підлітка-злочинця не досліджена, а наукові розробки в цій царині не повною мірою забезпечують удосконалення кримінального законодавства в частині кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Вітчизняний учений Є. Назимко вказує, що «відповідно до базових ознак інститут покарання неповнолітніх: 1) поєднує кримінально-правові норми, які визначають мету, систему (види та розміри), особливості призначення покарання неповнолітнім; 2) знаходить своє нормативне закріплення в положеннях Загальної та Особливої частин КК України; 3) регулює суспільні відносини, пов'язані з обранням судом виду та розміру покарання неповнолітньому, який вчинив злочин. Ці суспільні відносини породжуються специфічним юридичним фактом: встановленням судом того, що неповнолітній вчинив конкретний злочин; відсутністю в суду можливості застосування до нього некаральних засобів кримінально-правового впливу; 4) є предметно-функціональним, оскільки виконує специфічне завдання (у зага-

льному вигляді – забезпечення належного обрання та призначення судом покарання неповнолітньому, який вчинив злочин); 5) заснований на принципі урахування біосоціальних та психофізіологічних особливостей неповнолітніх у законодавстві та правозастосовній практиці» [2, с. 23]. Щодо останнього маємо зазначити, що нині вивчення особи підлітка-злочинця є достатньо актуальним та складним питанням, особливо під час встановлення мотивів вчинення злочину. На сьогоднішній день привілейоване ставлення законодавця до неповнолітнього злочинця обумовлюється прагненням запобігти його подальшій кримінальній поведінці шляхом позбавлення девіантних схильностей та збереження позитивного блоку цінностей. Учені-психотерапевти і психологи наполягають на лояльному ставленні до дитини, розумінні того факту, що остання не має сформованого комплексу моральних якостей і через недосконалий світогляд може вчинити діяння, значення якого може не усвідомлювати або усвідомлювати не одразу.

Т. Дмитришина вказує, що «правила та принципи призначення покарання неповнолітнім засновані на ідеології розгляду неповнолітнього як «особливого» суб'єкта кримінально-правових відносин, що потребує додаткового висвітлення та послідовного відображення в нормах кримінального права [1, с. 14]. Злочинність неповнолітніх часто пояснюється з точки зору віктимності. Ця думка має право на існування, оскільки, на жаль, неповнолітній часто стає бажаною мішенню для злочинця через такі фактори, як емоційна лабільність, відсутність критичного мислення, відсутність можливості своєчасно та повноцінно оцінювати ситуацію, відсутність фізичних можливостей чинити опір тощо. Найбільш небезпечними є випадки, коли дитина стає жертвою або об'єктом знущання у своїй родині, що робить такі злочини латентними і призводить до невиправних наслідків. Часто підлітки страждають через сексуальні знущання власних батьків і вітчимів, що, звичайно, залишає невиправну психологічну травму й може стати причиною злочинності таких дітей у майбутньому.

Основною метою покарання є виправлення злочинця, тому покарання не можна застосовувати як один із шляхів відплати за

вчинене суспільно небезпечне діяння. Особа, якій призначають покарання, повинна насамперед усвідомити свою вину, визнати її та необхідність виправлення наслідків злочину. Що стосується неповнолітніх, застосування до них надмірно жорстких кримінально-правових санкцій може призвести до внутрішнього протесту, відчуття злості на державу та кримінально-правову систему, а це спричинить бажання вдосконалювати злочинні навички з метою помсти.

Досліджувана проблема набуває особливого акценту через свої специфічні функції – як загальнопревентивна міра примусового характеру, по-перше, і як така міра примусу, що повинна мати відповідно високий показник ефективності застосування, по-друге. На нашу думку, примус – невід’ємна частина кримінально-правової політики. Однак необхідно пам’ятати про допустимість і навіть необхідність варіювання межі цього примусу, який повинен контролюватися залежно від статевих і вікових ознак злочинця, тяжкості його діяння та особливостей посткримінальної поведінки [3, с. 119].

Справді, можливо досягти мети, яка встановлюється законом про кримінальну відповідальність, шляхом урізноманітнення кримінальних покарань, що насамперед дає змогу суду в кожному конкретному випадку, призначаючи покарання особі, винній у скоєнні кримінального правопорушення, застосувати принцип індивідуалізації і справедливості відповідальності. Окрім того, у рішенні суду обов’язково має бути визначено розмір і вид покарання, обґрунтовано застосування більш тяжкого покарання в разі, якщо санкція статті, за якою засуджено особу, містить два альтернативних основних покарання... [4, с. 192]. Саме ця думка повинна бути застосована щодо неповнолітніх. Законодавцеві вже давно час відійти від простого скорочення переліку видів покарання для дорослих і створити самостійну окрему систему кримінально-правового впливу саме на неповнолітніх правопорушників. Такі покарання мають бути індивідуальними, враховувати неповнолітній вік та максимально ефективно боротися з девіантними проявами в поведінці підлітка. Проте нині ми маємо лише скорочений перелік стандартних видів покарань, одним з яких є штраф.

Учена Л. Мостепанюк вказує, що «порівняно невеликий відсоток засуджених до штрафу та поступове зменшення питомої ваги його застосування можна пояснити, в тому числі, тим фактом, що значна кількість осіб, які вчиняють злочини, не має постійного доходу, місця роботи, належного фінансового забезпечення, і саме тому до таких категорій осіб об'єктивно не може застосовуватися вказаний вид покарання. Крім того, не варто забувати про нову редакцію ст. 53 КК, що встановлює значно вищий кількісний розмір штрафу. Усе це сприяє поширенню тенденції, яка спостерігається в державі» [5, с. 413]. На нашу думку, в Україні на сьогоднішній день достатньо незначна кількість підлітків має власний заробіток, тому не може виконувати покарання у виді штрафу. Ми таку позицію можемо пояснити лише бажанням залишити максимально «легкий» вид покарання і не розпочинати перелік з арешту. Однак такий стан справ укорте підтверджує необхідність створення власних видів покарань для підлітків.

Відповідно до ст. 99 КК України штраф застосовують лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Розмір штрафу, в тому числі за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [6]. У постанові Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» також акцентується увага на тому, що судам слід мати на увазі, що згідно зі ст. 99 КК штраф застосовують лише до тих неповнолітніх, які мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернено стягнення. Фактично зі змісту перших двох частин стає зрозумілим, що законодавець дещо формально підійшов до проблеми призначення неповнолітнім штрафу. У нормі значно звужено коло осіб, до яких може застосовуватися кримінально-правовий захід: підлітки повинні мати власне матеріальне забезпечення. При цьому також необхідно звернути увагу на

те, що в нормі не обмежено вік підлітка, якому може бути призначене такого роду майнове покарання.

Варто звернути увагу на те, що відповідно до ч. 1 ст. 32 Цивільного кодексу України підліток набуває неповної цивільної дієздатності з 14 років та саме з цього віку може самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами [7]. При цьому відповідно до ст. 188 Кодексу законів про працю України не допускається прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років. За згодою одного з батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, приймати на роботу осіб, які досягли п'ятнадцяти років. Для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює [8]. Часом, вільним від навчання, у більшості випадків є канікули, тобто можна зробити висновок, що особи молодше 16 років не мають повноцінної змоги заробляти суму, достатню для виплати штрафу за вчинення суспільно небезпечного діяння. Однак і в цьому випадку законодавцем було запропоновано рішення, що полягає в заміні штрафу іншим видом покарання – громадськими або виправними роботами.

Ми не можемо вважати виправні роботи повною мірою гідною альтернативою штрафу. Наша думка аргументована тим фактом, що виправні роботи призначають відповідно до ч. 2 ст. 100 КК України за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року.

Незважаючи на широке розповсюдження покарання у виді громадських робіт, варто звернути увагу на те, що останні можуть бути призначені неповнолітнім, які досягли 16-річного віку. Таким чином, виходить, що особам, яким виповнилось 14 років та було призначено покарання у виді штрафу, громадські та виправні роботи як альтернативне покарання не можуть бути призначені, отже, останні залишаються поза увагою законодавця. Хоча таку позицію можна пояснити тим, що українське трудове законодавство наполягає на залученні до праці осіб, яким виповни-

лось 16 років, з метою недопущення прогалин в освітньому та виховному процесі. При цьому також цікавим залишається той факт, що в кримінальному законодавстві існують кримінальні правопорушення, за які єдиним видом покарання для 14-річного підлітка є штраф. Прикладом такого діяння є хуліганство, передбачене ст. 296 КК України, відповідальність за яке згідно із законодавством настає з 14 років. У санкції статті передбачені такі види покарання: штраф від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, арешт на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до п'яти років. Відповідно до КК України арешт може бути застосований до підлітка після досягнення 16-річного віку, обмеження волі не передбачається законодавцем як вид можливого покарання для неповнолітніх. Отже, залишається лише штраф та відкрите питання: як вчинити в ситуації, коли 14-річний безробітний неповнолітній скоїв хуліганство? При цьому необхідно також враховувати неможливість перекладення обов'язку виплачувати штраф на батьків злочинця у зв'язку з існуванням у кримінальному законодавстві принципів справедливості, співрозмірності та персональної відповідальності. Отже, такий стан справ де-факто знижує цінність покарання у виді штрафу для кримінального права України. Видається, що залишення вказаного заходу кримінально-правового впливу викликано бажанням зберегти усталену систему ювенальних покарань або відсутністю реально дієвої його заміни.

Як справедливо зазначає Н. Березовська, що «у той же час є й більш серйозні підстави для постановки питання щодо виключення виправних робіт. Вони пов'язані з тим, що головним у даному покаранні є не стільки каральні елементи, скільки їхня виховна сторона, тобто виховно-профілактичний вплив з боку трудового колективу, без якого виправні роботи перетворюються на замаскований штраф...» [9, с. 187]. Ми абсолютно погоджуємося з думкою вченої щодо недопустимості зрівняння трьох діаметрально протилежних кримінально-правових заходів: штрафу, громадських робіт та виправних робіт. Штраф є більш «земним» видом покарання, сутність якого полягає не стільки у вихованні, скільки у так званій відплаті за вчинене протиправне діяння. Матеріальне покарання завжди направлене на відшкодування мате-

ріальної та моральної шкоди державі та потерпій особі. Громадські роботи – це вплив на психіку неповнолітньої особи через працю. До речі, необхідно зазначити, що трудова терапія є одним з найбільш дієвих заходів роботи зі злочинцями, особливо – з неповнолітніми. Це можна пояснити тим фактом, що особа дисциплінується, вчиться відповідати за себе, власні вчинки, а також вчинки інших, працювати в команді, при цьому – не завжди з метою отримання фінансової вигоди, а на користь свого міста чи держави. Виправні роботи в цьому контексті також мають схожий механізм дії, однак з певними нюансами.

Як зауважує Н. Юзікова, «у судовій практиці виникають труднощі у призначенні кримінального покарання неповнолітнім за обставин, що ускладнюють чи унеможливають його призначення, тому виявляється доцільним внести такі зміни до Загальної частини КК України: 1) у разі застосування санкцій майнового характеру до неповнолітніх передбачити у ст. 99 КК можливість застосовувати ч. 4, 5 ст. 53 КК з певного розрахунку або з розстрочкою виплати окремими частинами строком до 5 років; 2) виходячи з доцільності призначеної міри покарання та подальшої можливості виховання й соціальної реабілітації неповнолітнього, не порушуючи принципу індивідуалізації кримінального покарання, передбачити у ч. 1 ст. 99 КК повну або часткову сплату грошової суми штрафу батьками (усиновителями), піклувальниками або іншими особами за їх згодою; 3) застосовувати до осіб, які вчинили злочин у віці до 16 років, штраф, громадські та виправні роботи з 14 років (ст. 100, 99, ч. 2 ст. 57 КК)» [10, с. 30]. Ми дещо не погоджуємося із вказаною думкою, оскільки передбачення у ч. 1 ст. 99 КК можливості повної або часткової сплати грошової суми штрафу батьками (усиновителями), піклувальниками або іншими особами за їхньою згодою повністю позбавляє це покарання сенсу, порушує принципи персональної відповідальності, що є недопустимим.

Правильно вказують учені на те, що застосування штрафу щодо неповнолітніх ускладнюється невдалою законодавчою конструкцією деяких санкцій за злочини, які вчиняються також неповнолітніми, та відсутністю мінімального розміру штрафу у ч. 2 ст. 99 КК. Наприклад, у санкції ч. 1 ст. 296 КК України мінімаль-

ний розмір штрафу складає п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; мінімальний розмір штрафу у санкціях ст.ст. 185, 186 КК складає п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. З цього приводу правильною є точка зору В. І. Тютюгіна, який вважає, що суд може (а іноді просто зобов'язаний) вийти за межі санкції статті Особливої частини КК [11, с. 105]. Цікавими також є випадки, коли суд, враховуючи складний матеріальний стан неповнолітньої особи, ухвалює рішення про розстрочку виплати штрафу протягом певного проміжку часу, що дозволяється ч. 4 ст. 53 КК України, в якій зазначено, що з урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року [12, с. 138]. На нашу думку, така законодавча позиція є не зовсім доречною та виваженою, оскільки сенс покарання (який у випадку призначення штрафу априорі є неповноцінним) взагалі майже втрачається. Неповнолітня особа, психіка якої ще повноцінно не сформована (особливо якщо це стосується насильницьких злочинів), усвідомлює, що за сприятливих умов її протиправна поведінка може каратися лише де-юре, а де-факто як такого обмеження певного кола прав та свобод вона на відчуває.

Висновки. Враховуючи все вищевикладене, можна підсумувати, що на сьогоднішній день штраф як покарання для неповнолітніх нівелюється та майже не має жодного позитивного виховного кримінально-правового впливу. Такий стан справ можна пояснити низкою факторів: відсутність актуальної в сучасних умовах редакції відповідної норми кримінального законодавства; незначне розмежування законодавцем меж кримінальної відповідальності повнолітніх та неповнолітніх злочинців у частині призначення майнових покарань; відсутність чітко розробленої системи застосування до неповнолітніх майнових покарань; відсутність чіткої дефініції «штраф» тощо. Отже, вважаємо за доцільне викласти окремі положення в такій редакції:

ч. 1 ст. 53 КК України:

1. Штраф – кримінально-правовий захід матеріального характеру, що застосовується судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, який полягає у стягненні грошей, отриманих законним шляхом, коштів або майна, що

на праві власності належать особі, яка вчинила злочин, у прибуток держави.

ч. 1 ст. 100 КК України:

1. Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 14 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час. Тривалість виконання цього виду покарання не може перевищувати двох годин на день.

Стаття 99. Штраф

1. Штраф застосовується до неповнолітніх, яким на момент винесення вироку виповнилось 14 років та які мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення.

2. Розмір штрафу, в тому числі за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах від тридцяти до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до двох років.

3. До неповнолітнього, що не має самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення, засудженого за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано покарання у виді громадських робіт згідно з положеннями статті 100 цього Кодексу.

Список використаних джерел

1. Дмитришина Т. І. Призначення покарання неповнолітнім у сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 201 с.

2. Назимко Є. С. Теоретико-прикладні засади становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук. Харків, 2016. 36 с.

3. Мицька О. І. Штраф як вид кримінального покарання неповнолітніх у кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2020. 240 с.

4. Олійник О. С. Проблемні питання сучасної системи покарань: вітчизняний та зарубіжний досвід. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/2/36.pdf> (дата звернення 05.06.2022).

5. Мостепанюк Л. О. Покарання та його удосконалення в санкціях кримінально-правових норм. *Форум права*. 2013. № 3. С. 412–416.

6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.

8. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 року № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (дата звернення 05.06.2022).

9. Березовська Н. Л. Проблеми застосування санкцій до неповнолітніх. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*, 2013. Вип. 5. С. 184–188.

10. Юзікова Н. С. Злочинність неповнолітніх: закономірності розвитку, теорія та практика запобігання і протидії їй в Україні : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук. Харків, 2017. 38 с.

11. Тютюгин В. И. Соотношение норм Общей и Особенной части УК Украины о наказании и санкций статей Особенной части. *Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. Нац. юрид. акад. України*, 2006. Вип. 78. С. 102–110.

12. Гончар Т. О. Деякі проблеми законодавчого визначення окремих видів покарань щодо неповнолітніх. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*, 2012. № 5. С. 136–141.

Mytska O.,

Ph.D. in Law, Head of the Department of Legal and Special Training, Territorially Separated Branch “Kamianske Branch of the Academy of the State Penitentiary Service”, Kamianske, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4621-8809

WAYS OF IMPROVING PENALTIES AS A TYPE OF JUVENILE PUNISHMENT IN THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE

The article analyzes the problematic issues of applying criminal punishment in the form of a fine to minors, compared to community and correctional works. There is an opinion that the fine as a type of punishment has a rudimentary character and therefore has lost its relevance. However, any type of punishment must be considered based on the very phenomenon of punishment and its features, the juvenile offender, who in most cases is a victim of brutal treatment, involved in

begging, drunkenness or other anti-social activities, or is generally a victim of criminogenic influence before convictions. The characteristics that affect the development of the personality of minors and the state of criminal behavior of minors were considered, this is determined by the psychophysiological and socio-psychological characteristics of the minor offender. That is why the biosocial and psychophysiological characteristics of minors must be taken into account in legislation and law enforcement practice when deciding on the admissibility of a particular type of punishment for minors. Psychophysical characteristics of a minor include emotional lability, lack of critical thinking, lack of ability to timely and fully assess the situation, biosocial ones include lack of physical ability to cause resistance, etc.

Today, the state shows humanism, thereby giving priority to the best interests of a minor who has come into conflict with the law. The author is convinced that such reformation of the criminal legislation would significantly improve the work with juvenile offenders and would provide the desired results, since, based on the frequency of punishment in the form of a fine to minors, its presence in the Criminal Code is only nostalgia and conservatism of the domestic legislator.

Each person must be personally responsible for the committed socially dangerous influence and, if he cannot fulfill the punishment in the form of a fine, the legislator provided, although not ideal, an alternative - community and correctional works. It is manifested in this the principle of individualization of punishment.

Key words: *correctional works, public works, institution of juvenile punishment, court practice, fine.*

References

1. Dmytryshyna, T. I. (2018), Appointing punishment to minors in modern conditions: Ph.D. in Law thesis, Odesa.
2. Nazymko, Ye. S. (2016), Theoretical and applied principles of formation and development of the institution of minors' punishment in criminal law of Ukraine: abstract from Doctor of Sciences (Law) thesis, Kharkiv.
3. Mytska, O. I. (2020), Fine as a type of criminal punishment for minors in the criminal law of Ukraine: Ph.D. in Law thesis, Kryvyi Rih.
4. Oliinyk, O. Problematic issues of modern penal system: domestic and foreign experience, available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/36.pdf> (accessed 05 June 2022).
5. Mostepaniuk, L. O. (2013), "Punishment and its improvement in the sanctions of criminal law", *Law Forum*, No. 3, pp. 412–416.
6. Ukraine (2001), Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
7. Ukraine (2003), Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

8. Ukraine (1971), Labour Code: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

9. Berezovska, N. L. (2013), “Problems of applying sanctions to minors”, *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Jurisprudence*, Issue 5, pp. 184–188.

10. Yuzikova, N.S. (2017), Juvenile delinquency: patterns of development, theory and practice of its prevention and countermeasures in Ukraine: abstract from Doctor of Sciences (Law) thesis, Kharkiv.

11. Tiutiuhin, V. I. (2006), “Correlation of norms of the General and Special Part of the Criminal Code of Ukraine on punishment and sanctions of the articles of the Special Part”, *Issues of Legality: Republic interdepartmental scientific collection of National Law Academy of Ukraine*, Issue 78, pp. 102–110.

12. Honchar, T. O. (2012), “Some problems of legislative definition of certain types of punishments for minors”, *Scientific and Informational Bulletin of the Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi*, No. 5, pp. 136–141.